

10. Концеба С. М. Основи конкурентоспроможного виробництва та переробки ріпаку в Черкаському регіоні // Конкурентоспроможність в умовах глобалізації: реалії, проблеми та перспективи: Матеріали другої міжнар. наук.-практ. конф. / За ред., Саух І. В. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 338 с.

УДК 338.439 : 631.115.15

Т. В. Стройко

Миколаївський державний аграрний університет

ВИРОБНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА АГРОПРОДОВОЛЬНОЇ СФЕРИ: ФАКТОРИ ТА МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ

Агропродовольча сфера – одна з ключових галузей економіки України. Саме від рівня її розвитку залежить не тільки продовольча безпека країни, а й загальна суспільно-політична стабільність держави. Виробнича інфраструктура має вагомий вплив на розвиток агропродовольчої сфери як на макро-, мезо-, так і макрорівні. Чим більше розвинута агропродовольча сфера, тим вагомішим є значення та рівень розвитку інфраструктури. Інфраструктура повинна розвиватися випереджаючими темпами, щоб забезпечувати зростання сільськогосподарського виробництва. У зв'язку з цим постає проблема дослідження основних факторів та механізмів розвитку виробничої інфраструктури підприємств агропродовольчої сфери.

Проблемами формування та функціонування інфраструктури агропродовольчої сфери займаються багато вчених, серед яких: П. Беленький [1], В. Горьовий [2], В. Зіновчук [3], П. Мосіюк [4], М. Хорунжий [5], Л. Чернюк [6] та інші.

Незважаючи на велику чисельність наукових праць, присвячених проблемам функціонування та розвитку виробничої інфраструктури, обґрунтування основних факторів і механізмів формування виробничої інфраструктури агропродовольчої сфери у них розглядаються здебільшого фрагментарно.

Метою дослідження є обґрунтування визначальних факторів та механізмів розвитку виробничої інфраструктури підприємств агропродовольчої галузі.

Становлення та подальша трансформація ринкових відносин в агропродовольчій сфері об'єктивно потребує уточнення пріоритетів розвитку виробничої інфраструктури. Справедливою є позиція В. П. Горьового, що
© *Т. В. Стройко, 2008*

останніми роками змінилися вимоги до організацій та установ інфраструктури АПК. Ринок матеріально-технічних ресурсів і послуг в АПК нині не виконує ролі інтегратора агросервісних підприємств та сільських товаровиробників. Діючі ринкові механізми і структури не здатні забезпечити високу якість ресурсів та послуг, створити передумови для здешевлення, вирішити завдання технічного переоснащення сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств, а також виробників і постачальників ресурсів та послуг [2].

Сучасний стан виробничої інфраструктури агропродовольчої сфери викликає серйозне занепокоєння, особливо це стосується сільськогосподарського виробництва. Аграрні підприємства, стверджує Л. Мельник, в аспекті їх матеріально-технічної бази і технологій, що використовуються, не відповідають навіть індустріальній моделі аграрного виробництва. Натомість в економічно високорозвинених країнах уже кілька десятиліть функціонує і відтворюється на інтенсивно-інноваційних засадах якісно нова модель сільського господарства – постіндустріальна [7].

Всебічна нерозвиненість виробничої інфраструктури підприємств агропродовольчої сфери зумовлена комплексом причин, що сформовані несприятливою економічною ситуацією. Основними з них, на наш погляд, є наступні:

- в результаті реформаційних процесів, що відбувалися в галузі починаючи з 1991 р., практично повністю зруйновано систему матеріально-технічного забезпечення і технічного сервісу;
- матеріально-технічна база підприємств не відповідає сучасним вимогам по технічних, економічних та екологічних параметрах;
- низький рівень платоспроможності підприємств стримує процеси трансформації та модернізації виробничої інфраструктури.

Проблеми, що стоять сьогодні перед інфраструктурними формуваннями агропродовольчої сфери, є достатньо серйозними. Зокрема, М. І. Грицишин пропонує, враховуючи глибину кризи щодо технічного забезпечення АПК, що проблему доцільно розв'язувати в два етапи: на першому – стабілізувати техніко-технологічне забезпечення та підготовку нової технічної і технологічної бази рослинництва й тваринництва; на другому – забезпечити освоєння нових технологій і технічних засобів, поступове переоснащення підприємств АПК технікою нового покоління та її ефективне використання [8]. Одним з напрямів стратегічної перебудови виробничої інфраструктури агропродовольчої сфери повинно стати насамперед її технічне і технологічне переоснащення. Саме капітальні вкладення в нові технології через визначений період приносять зростаючі обсяги додаткового прибутку. Таким чином, встановлення нової техніко-технологічної парадигми в розвитку виробничої інфраструктури обумовить

формування конкурентоспроможного, високоефективного середовища в досліджуваній сфері.

Для обґрунтування кардинальних змін у виробничій інфраструктурі підприємств агропродовольчої сфери нами згруповано фактори, що мають значний вплив на її формування (рис. 1).

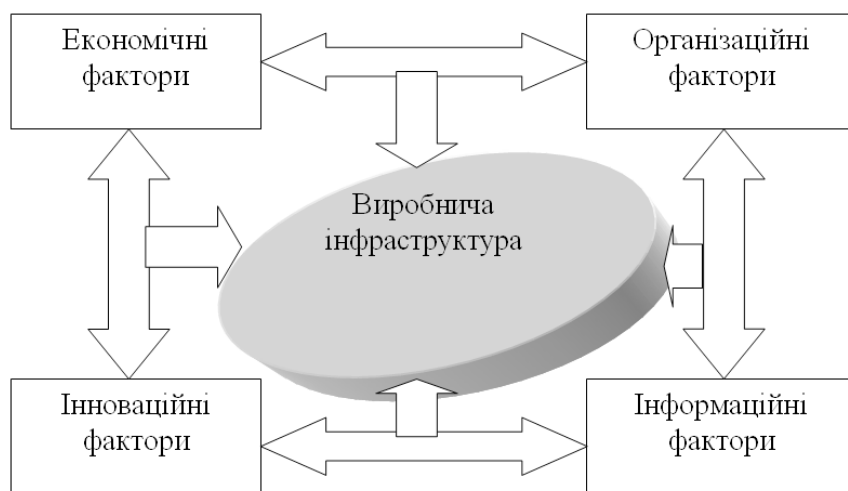

Рисунок 1. Основні фактори формування виробничої інфраструктури агропродовольчої сфери

До системи найважливіших економічних чинників слід віднести:

- трансформацію господарського та економічного механізму підприємств агропродовольчої сфери і сервісних структур на принципах інтеграції та кооперації;

- створення умов для функціонування підрозділів виробничої інфраструктури на базі підприємств агропродовольчої сфери на умовах ринкового господарювання;

- підвищення ролі державних органів в економічному стимулюванні агросервісних підприємств до взаємовигідної співпраці з підприємствами агропродовольчої сфери.

При цьому зростає значення й організаційних факторів впливу на виробничу інфраструктуру. Серед них найбільш пріоритетними, на нашу думку, є:

- формування системи інституцій для забезпечення матеріально-технічними ресурсами підприємств агропродовольчої сфери. Вони повинні базуватися на різноманітних формах власності та господарювання, що сприятиме створенню здорового конкурентного середовища між

підприємствами в інфраструктурній сфері;

- розробка моделей співпраці між органами влади, підприємствами агропродовольчої сфери та суб'єктами інфраструктури, механізм якої повинен формуватися залежно від форми власності суб'єкта інфраструктури;

- активізація форми кооперації та інтеграції між суб'єктами – виробничими та інфраструктурними підприємствами агропродовольчої сфери.

В умовах глобалізаційних економічних процесів, невпинного розвитку технологій особливий вплив на формування якісного складу виробничої інфраструктури мають інноваційні та інформаційні чинники. Найважливішими серед них є:

- державна політика, спрямована на стимулювання інноваційно-інвестиційних проектів в агропродовольчій сфері;

- розробка механізмів, що дадуть змогу максимально модернізувати матеріально-технічну базу підприємств та підрозділів виробничої інфраструктури. Це, в свою чергу, сприятиме створенню потужної інфраструктури, здатної обслуговувати освоєння високих технологій в агропродовольчій сфері;

- подальший розвиток і трансформування інформаційно-консультаційних, дорадчих служб різних форм власності та господарювання;

- формування систем перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрового потенціалу підприємств і підрозділів виробничої інфраструктури.

Для подальшого розвитку та вдосконалення виробничої інфраструктури в агропродовольчій сфері потрібно вжити заходів як на загальнодержавному, так і регіональному рівні. Економічний механізм стимулювання при цьому може працювати лише за умови системного підходу та державного сприяння. Нами запропоновано приблизну схему (рис. 2) економічних важелів, за допомогою яких можливо активізувати її розвиток.

Зокрема, до основних складових такого економічного механізму можна віднести:

- бюджетну підтримку, тобто авансування при закупівлі сільськогосподарської продукції в державні фонди та життєздатна система державного лізингу. Доцільно розробити систему гарантованих державних цін на закупівлю сільськогосподарської продукції та відповідної промислової продукції (ресурсів); забезпечувати часткову або повну компенсацію витрат на придбання вітчизняної техніки. Система бюджетного фінансування в галузі технічного оновлення повинна спрямовуватись насамперед на підтримку слабких сільськогосподарських підприємств, що потребують термінового оновлення матеріально-технічної бази. При цьому необхідно дотримуватись важливої вимоги: бюджетне фінансування на макро- та мезорівнях повинно

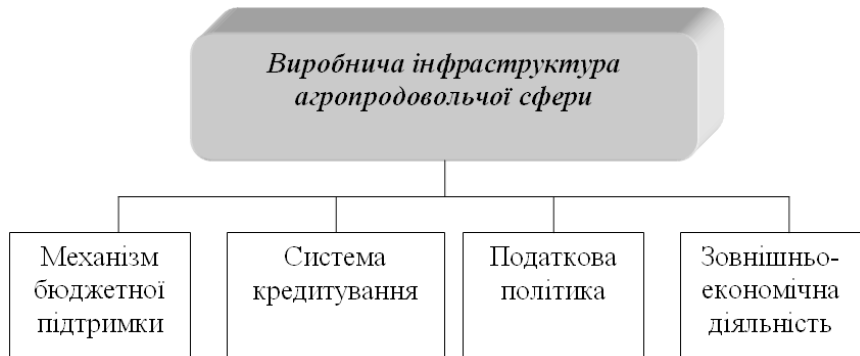

Рисунок 2. Економічний механізм розвитку виробничої інфраструктури агропродовольчої сфери

поєднуватись з прогресивними маркетинговими методами;

- продуману кредитну політику, в основу якої покладено інвестиційні кредити, фінансування лізингових операцій. Обов'язковим напрямом повинно стати стимулювання запровадження довгострокового кредитування програм розвитку інфраструктури або зниження ставки оподаткування прибутку комерційних банків від таких операцій;

- пільгове оподаткування через комплекс податкових пільг для сільськогосподарських виробників та сервісних структур, що здійснюють обслуговування підприємств агропродовольчої сфери;

- зовнішньоекономічну діяльність, а саме державну політику, що впливає на розвиток виробничої інфраструктури. Саме держава повинна обмежувати імпорт техніки і стимулювати вітчизняних виробників у галузі машинобудування. Також необхідно розробити комплекс заходів щодо стимулювання експорту вітчизняних технічних засобів, продукції агропродовольчої сфери, завоювання світових ринків збуту.

Підвищення рівня розвитку виробничої інфраструктури стане важливим етапом на шляху створення агропродовольчої сфери, що відповідатиме всім вимогам та закономірностям розвитку світового господарства. Досліджуючи глобальну виробничу інфраструктуру, А. В. Рибчук зазначає, що її розвиток завжди пов'язаний із розвитком і поглибленням поділу праці, спеціалізації та кооперування виробництва на національному рівні [9]. Однією з найважливіших ознак функціонування виробничої інфраструктури агропродовольчої сфери на сучасному етапі є інтенсивний розвиток інтеграційних взаємозв'язків на мікро- та макрорівні.

На державному рівні темпи розвитку виробничої інфраструктури повинні обумовлюватись стратегією інноваційного розвитку технічного потенціалу

агропродовольчої сфери. Вона повинна розроблятися Міністерством аграрної політики України у співпраці з провідними науковими установами та галузевими асоціаціями і має передбачити заходи щодо максимізації платоспроможного попиту сільськогосподарських товаровиробників до того періоду, поки рівень розвитку виробничої інфраструктури не відповідатиме сучасним вимогам.

Хоча на державному рівні доцільна розробка правової та податкової бази, фінансування цільових програм розвитку підприємств виробничої інфраструктури, при цьому не можна не враховувати регіональні особливості функціонування підприємств агропродовольчої сфери. Саме на регіональному рівні необхідно посилити вплив інформаційних факторів на цей процес, стимулювати створення інфраструктурних підприємств кооперативного типу. Формування системи заходів щодо стратегічного розвитку виробничої інфраструктури агропродовольчої сфери обов'язково повинно реалізовуватись на всіх рівнях.

Стосовно ключових суспільно-політичних та науково-методологічних основ формування агропродовольчої сфери академік В. В. Юрчишин зазначає, що запорукою відроджувального успіху є, з одного боку, його базування на чітких стратегічно концептуальних вихідних засадах, а з іншого – синхронізація відроджувальних процесів на всіх рівнях: державному, регіональних та безпосередньо виробничих. Поряд з державною достатньо відповідальною повинна бути роль регіональних рівнів управління [10].

Саме на основі поєднання комплексних заходів на різних рівнях розвитку інфраструктурного забезпечення агропродовольчої сфери можливо домогтися глибинних зрушень у системі формування виробничої інфраструктури.

Таким чином, подальший розвиток агропродовольчої сфери України повинен формуватися на засадах сталого розвитку. Основними факторами розвитку виробничої інфраструктури агропродовольчої сфери сьогодні є економічні, організаційні, інноваційні та інформаційні. При цьому сучасний стан виробничої інфраструктури потребує радикальних реформ, комплексної, виваженої політики як на державному, так і регіональному рівні. Економічний механізм стимулювання її розвитку базується на засадах системного підходу та активного державного сприяння. Незважаючи на кризові явища у вітчизняній економіці, саме розвиток інфраструктури повинен закласти основи довгострокового економічного піднесення агропродовольчої сфери України.

Література

1. Бельський П. Механізми розвитку ринкової інфраструктури в Україні [Електронний ресурс] // Вісник національної академії наук України –

2002. – № 4. – Режим доступу до журн.: – <http://www.nbu.gov.ua/portal/all/herald/2002-04/index.htm>.

2. Горьовий В. П. Розвиток виробничо-технічного обслуговування підприємств АПК // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 11. – С. 59–64.

3. Основи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації / Зіновчук В. В., Молдаван Л. В., Моссаковський В. Б. та ін.; За ред. В. В. Зіновчука. – К.: Вища освіта, 2001. – 464 с.

4. Економіка і організація аграрного сервісу / Мосіюк П. О., Кристальний О. В., Сердюк В. А., Мельник С. І. та ін.; Заред. П. О. Мосіюка. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 354 с.

5. Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2001. – 382 с.

6. Виробнича інфраструктура АПК України: стан та перспективи розвитку / Чернюк Л. Г., Антонієва Л. С., Щедрова І. М., Нікітюк М. П. – К., 2000. – 85 с.

7. Мельник Л. Ю. Аграрний сектор економіки в аспекті його матеріально-технічної та технологічної оснащеності // Агросвіт. – 2009. – № 2. – С. 2–8.

8. Грицишин М. І., Адамчук М. І. Концептуальні питання відтворення матеріально-технічної бази аграрного сектору економіки України // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 4. – С. 49–53.

9. Рибчук А. В. Глобальна виробнича інфраструктура як результат розширення інтернаціоналізації господарського життя // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6(60). – С. 92–96.

10. Юрчишин В. В. До проблем майбутнього вітчизняного села і селянства // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 3. – С. 61–64.

УДК 334.012.82 : 330.341.1

І. О. Іртищєва

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У сьогоднішніх умовах жодна країна, а тим більше регіон, не може охопити все різноманіття сучасного виробництва. Тому гостро стає питання узгодження структури народного господарства з можливостями участі в
© *І. О. Іртищєва, 2008*